

V2001-40 04.04.2001

Konkurranseloven § 3-9, jf. § 3-1 - søknad om dispensasjon til å fastsette maksimalpriser og foreta rabattdeling - Statoil Detaljhandel AS

Sammendrag:

Statoil Detaljhandel AS søkte om dispensasjon til å fastsette maksimalpriser og inngå avtaler om rabattdeling med sine forhandlere ved salg av drivstoff. Fastsetting av maksimalpriser og avtaler om rabattdeling ble antatt å kunne forsterke priskonkurransen i detaljmarkedet for drivstoff, og dispensasjon ble gitt, med varighet frem til 1. mai 2006.

Vi viser til Deres brev av 6. mars 2001 hvor De søker om en fornyet dispensasjon fra konkurranseloven (krnl.) § 3-1 annet ledd til å inngå avtaler om rabattdeling ved salg av drivstoff med Deres forhandlere.

Sakens bakgrunn

Statoil Detaljhandel AS (Statoil Detaljhandel) driver et landsomfattende nett av rundt 500 bensinstasjoner som selger drivstoff, bilrekvisita og enkel bilservice, samt et sortiment av fast food, kiosk- og dagligvarer. Denne virksomheten ble 1. januar 1999 skilt ut av Statoil Norge AS og overført til Statoil Detaljhandel som eies av Statoil Norge AS og ICA AS med 50 % av aksjene hver.

Statoil Detaljhandel og Shell er de største distributørene av bensin og autodiesel i Norge. Begge selskapene har en nasjonal markedsandel på rundt 26 %. De øvrige aktørene i dette markedet er ESSO, Hydro Texaco, Jet og Rema Bensin som har markedsandeler fra 23 % til 1%.

Statoil Norge AS fikk i 1996 dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 annet ledd til å fastsette maksimale utsalgspriser for videresalg av drivstoff gjennom et avtalebasert rabattdelingsopplegg med sine forhandlere i de områder hvor konkurransesituasjonen tilsa det. Statoil Norge AS fikk i tillegg dispensasjon til å avtale samme type rabattdeling i forbindelse med markedsføringskampanjer etc. med begrenset varighet. Dispensasjonen ble gitt med fem års varighet og løp ut 1. april 2001.

Konkurransetilsynet sendte i brev av 9. februar 2001 et varsel til Statoil Norge AS og Statoil Detaljhandel hvor selskapene ble bedt om å søke om ny dispensasjon dersom ordningen med rabattdelingsavtaler var ønsket videreført.

Vi mottok søknad fra Statoil Detaljhandel den 6. mars 2001 om dispensasjon fra krnl § 3-1 annet ledd til å inngå rabattdelingsavtaler med sine forhandlere. Søknaden begrunnes med at nevnte avtaler er nødvendig på grunn av konkurranseforholdene i markedet. Det ble også påpekt at ordningen med rabattdeling må antas å bidra til at prisreduksjonen i grossistledet bedre blir reflektert i sluttprisen.

Vi har ikke mottatt søknad fra Statoil Norge AS om dispensasjon til å inngå avtaler om rabattdeling med forhandlere. Vi regner derfor med at Statoil Norge AS ikke lenger har denne type avtaler med

eventuelle forhandlere.

Forholdet til konkurranseloven

Konkurranseloven § 3-1 første ledd forbyr at to eller flere ervervsdrivende for salg av varer eller tjenester ved avtale, samordnet praksis eller på annen måte som er egnet til å påvirke konkurransen, fastsetter eller søker å påvirke priser, rabatter eller avanser bortsett fra vanlig kontantrabatt.

Statoil Detaljhandel søker om å få fastsette maksimalpriser og avtale rabattdeling med sine forhandlere ved salg av ulike typer drivstoff. Siden avtalen om rabattdeling betinger en aksept fra forhandlerne for en maksimal utsalgspris ved et tilbud fra Statoil Detaljhandel om lavere engrospris, vil slike avtaler være et samarbeid om priser eller rabatter mellom Statoil Detaljhandel og den enkelte forhandler. Rabattdelingen antas derfor å rammes av § 3-1 første ledd.

Konkurranseloven § 3-1 annet ledd forbyr at én eller flere leverandører av varer fastsetter eller søker å påvirke priser, rabatter eller avanser for avtakernes salg av varer eller tjenester.

Ved å fastsette maksimale utsalgspriser påvirker Statoil Detaljhandel sine avtakeres priser direkte. En slik maksimalprisfastsettelse er derfor i strid med § 3-1 annet ledd.

Det kan med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 gis dispensasjon fra forbudene i § 3-1, dersom:

- a) konkurransereguleringen innebærer at konkurransen i vedkommende marked forsterkes,
- b) det må forventes effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved konkurransebegrensningen,
- c) konkurransereguleringen har liten konkurransemessig betydning, eller
- d) det foreligger særlige hensyn.

Om vilkårene for dispensasjon er til stede må avgjøres ut fra en konkret vurdering av hvordan de aktuelle konkurransereguleringene påvirker forholdene i det relevante marked.

Det relevante produktmarked

Statoil Detaljhandel søker om dispensasjon til prisreguleringer av drivstoff som selges fra forhandlere (bensinstasjoner). Med drivstoff menes her diesel, bensin og propan.

Det relevante produktmarkedet inkluderer de varer og/eller tjenester kjøperen anser som substituerbare med hensyn til dekningen av et bestemt behov. Med substituerbarhet menes i hvilken grad ulike produktvarianter kan dekke det samme behovet hos etterspørerne.

Statoil Detaljhandels forhandlere selger flere typer drivstoff. For forbrukerne vil ikke alle disse være nære substitutter ettersom de fleste kjøretøyer er bygd for en type drivstoff. Blyfri bensin kan for eksempel ikke erstatte blyholdig bensin eller diesel. Det eneste unntaket her er propankjøretøyer, som også kan bruke bensin eller diesel.

De fleste typer drivstoff selges imidlertid gjennom bensinstasjoner. Bensin og diesel selges fra samtlige

bensinstasjoner, mens det kun er svært få bensinstasjoner som selger propan. Bare få kjøretøyer bruker propan. Det synes imidlertid ikke å være store etableringshindringer for bensinstasjoner som ønsker å selge propan.

For øvrig må propan solgt som drivstoff skilles fra propan som selges til andre formål, fordi kunder med kjøretøy som går på propan er avhengige av forhandlerens pumpetjenester for å kunne benytte propanen som drivstoff. Propan levert som drivstoff og propan levert til andre formål er ikke umiddelbart substituerbart for kunden, og tilhører derfor ikke samme relevante produktmarked.

Det relevante geografiske marked

Det relevante geografiske markedet omfatter det området hvor etterspørerne av varer og/eller tjenester i det relevante produktmarkedet foretar sine innkjøp. Normalt er transportkostnader den faktoren som har størst betydning for avgrensningen av det relevante geografiske markedet. Jo høyere transportkostnadene er i forhold til produktprisen desto mindre er vanligvis det relevante geografiske markedet.

Transport- og tidskostnader gjør det i de fleste tilfeller lite effektivt for kunden å søke etter tilbud andre steder enn i det lokale området kunden befinner seg. Konkurransetilsynet foretar ikke en nærmere avgrensning av de relevante geografiske markeder i denne saken, ettersom det ikke er nødvendig av hensyn til tilsynets vurderinger.

Konkurransemessig vurdering

Når Statoil Detaljhandel fastsetter maksimalpris eller foretar rabattdeling overfor sine forhandlere sikres selskapet kontroll med avansene forhandlerne tar. Dette vil kunne medføre at prisnedsettelse i større grad kommer forbrukeren til gode. Spesielt vil dette gjøre seg gjeldende i områder hvor Statoil Detaljhandels forhandlere har stor markedsmakt og prisen derfor i liten grad gjenspeiler de marginale kostnadene. Prisreguleringene forventes dermed å resultere i sterkere konkurranse og priser som er mer samfunnsøkonomisk riktige enn når forhandler alene fastsetter pris.

I enkelte sammenhenger kan maksimalpriser føre til en normering av hvor lave priser forhandlerne vil ta og dermed redusere konkurransen på forhandlerleddet. Under forutsetning av at Statoil Detaljhandel er utsatt for reell konkurranse fra andre oljeselskaper, legger Konkurransetilsynet til grunn at fastsetting av maksimalpriser er et uttrykk for reell priskonkurranse.

Rabattdelingsavtalene kommer som regel til anvendelse i forbindelse med lokale priskriger (begrensede perioder med sterk priskonkurranse). Priskrigene utløses ofte av etablering av nye bensinstasjoner. Avtalene gjør det mulig for oljeselskapene å subsidiere egne stasjoner i områder som er utsatt for sterk priskonkurranse. Avtaler om rabattdeling kan således virke dempende på konkurransen over tid, fordi nye aktører kan vegre seg mot etablering av frykt for å møte priskonkurranse som er subsidiert av oljeselskapene.

Konklusjon

Maksimalprisregulering og rabattdeling antas etter en samlet vurdering å kunne bidra til forsterket

priskonkurranse i detaljmarkedet for drivstoff. Konkurransetilsynet har derfor fattet følgende vedtak med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 første ledd bokstav a) og forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav a):

Statoil Detaljhandel AS gis dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 annet ledd til å fastsette maksimale utsalgspriser for sine forhandlere ved salg av drivstoff.

Statoil Detaljhandel AS gis dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 første og annet ledd til å foreta rabattdeling med sine forhandlere ved salg av drivstoff.

Dispensasjonen gjelder til 1. mai 2006.

Konkurransetilsynet kan trekke tilbake dispensasjonen før utløpsdato dersom forutsetningen for dispensasjon ikke lenger er til stede, jf. konkurranseloven § 3-9 tredje ledd.

For ordens skyld gjør vi oppmerksom på at vedtaket kan påklages innen tre uker. En eventuell klage stiles til Arbeids- og administrasjonsdepartementet, men sendes Konkurransetilsynet. For øvrig vises til vedlagte skjema "Melding om rett til å klage over forvaltningsvedtak".

[til toppen](#)